

PLANMATIG WERKEN

Het leerwegondersteunend onderwijs (lwoo) is bedoeld voor leerlingen van wie vaststaat dat zij speciale orthodidactische of orthopedagogische ondersteuning nodig hebben. Zorgbehoevende leerlingen kunnen daardoor in een ononderbroken leerproces alsnog het diploma van een leerweg halen. Aanvullend onderwijs op maat dus. Maar deze aanpak heeft alleen kans van slagen door eerst een goede diagnose te stellen en op basis daarvan taken en activiteiten te plannen die passen binnen het geheel van de zorgaanpak op school.

Gezamenlijke verantwoordelijkheid

In het leerwegondersteunend onderwijs krijgt de leerling zo concreet mogelijke ondersteuning om de beoogde leerdoelen te halen. Deze ondersteuning in leer- en begeleidingsactiviteiten vindt plaats op grond van een groepsplan of individueel handelingsplan. In zo'n handelingsplan dienen dan ook hele concrete richtlijnen te staan om tegemoet te komen aan de specifieke pedagogisch-didactische behoeften van de betreffende leerling. De functie van zo'n plan is het systematisch nagaan welke leerdoelen haalbaar zijn, welke leeromgeving daarvoor nodig is en hoe docenten dat kunnen realiseren. Anders gezegd: hoe kun je er als school voor zorgen dat het ontwikkelingsvermogen van de leerling zo goed mogelijk wordt gestimuleerd en vergroot? Zorg op maat dus.

Werken met handelingsplannen is geen doel op zich: een handelingsplan is slechts een hulpmiddel, een instrument. Het dient ervoor om activiteiten vast te leggen en zichtbaar te maken. Het betekent ook niet dat er alleen individueel onderwijs is. Wel krijgen individuele leerlingen op onderdelen van het onderwijs specifieke ondersteuning. Niet elke leerling of situatie vraagt immers om een even uitvoerig handelingsplan. Als het mogelijk is, kan een school individuele plannen samenbundelen in groepshandelingsplannen. Daarvoor kan iedereen zijn aandeel leveren: docenten, mentoren, zorgteams. Daardoor nemen de onderlinge contacten toe en verbetert de samenhang en afstemming in onderwijs- en begeleidingsactiviteiten. Uiteraard zijn duidelijke afspraken met elkaar van groot belang voor het welslagen van de opstelling en uitvoering van deze handelingsplannen.

Startpunt: leerlingdossier

Van leerlingen die tot het lwoo zijn toegelaten, beschikt de school over een onderwijskundig rapport en een beschikking van de Regionale Verwijzings Commissie (RVC, na 2003: de Permanente Commissie Leerlingenzorg, de PCL). Het startpunt voor de begeleiding van de leerling vormt het leerlingdossier. Marlous Amse van KPC Groep: "Op basis van gegevens uit dit dossier formuleert de mentor of de coördinator voorlopige antwoorden op vragen als: wat heeft deze leerling nodig, welke voorwaarden zijn hiervoor van belang? Hierbij kun je denken aan leerlingkenmerken zoals intelligentie en sociale competentie, 'omgevingskenmerken' zoals de thuissituatie, hobby's en omgang met leeftijdgenoten en schoolkenmerken zoals zorgaanpak, rooster van activiteiten en vaardigheden van docenten en begeleiders. Natuurlijk is het daarna van belang om onderling goede afspraken te maken over wie wat, wanneer en hoe uitvoert. Zoals: in welke groep en bij welke docenten plaatsen we de leerling, welke specifieke aanpassingen in het onderwijsprogramma zijn nodig en hoe kunnen we rekening houden met voorwaarden en ontwikkelingsmogelijkheden van deze leerling? Met dit alles is de eerste stap naar planmatig handelen gezet. In de daarop volgende twee tot vier weken kunnen docenten zich in de alledaagse praktijk van het lesgeven een nader beeld vormen van de leerling. In de leerlingbespreking die later plaatsvindt, wordt alle informatie bij elkaar gelegd, besproken en wenselijke activiteiten geïnventariseerd. Op grond daarvan kunnen de eerder gestelde vragen nog beter beantwoord worden en kan de school een inschatting maken wat de leerling aan mogelijkheden in zich heeft. Vervolgens kunnen verdere handelingsafspraken worden gemaakt en schriftelijk vastgelegd." De uitvoering ervan kan vervolgens plaats vinden onder verantwoordelijkheid van de mentor. Deze stuurt eventueel collega's (vakdocenten) aan, verzamelt gegevens over de voortgang en

signaleert tijdig wanneer zich onvoorziene problemen voordoen. Voor bredere ondersteuning kan de mentor terecht bij de interne zorgcoördinator die – indien nodig – ook nog het zorgteam kan inschakelen.

Cyclisch proces

Planmatig handelen draait in wezen om een voortdurend bezinningsproces, vindt Marlous Amse. Samen met een aantal docenten van "De Windroos" in Zwolle werkte zij vanaf maart 2000 aan een draaiboek voor het opstellen van handelingsplannen en deed daar met de school ervaring mee op. "Waar het in feite om gaat, is dat je als team een goede inschatting probeert te maken van wat een leerling op termijn kan bereiken. En dat je eerder denkt aan toekomstperspectieven dan blijft steken in het opsommen van allerlei beperkingen. Vervolgens is het van belang om er achter te komen wat de leerling daarvoor nodig heeft en welke voorwaarden daarbij een rol spelen. Cruciaal is natuurlijk om met elkaar duidelijk af te spreken wie, wanneer en op welke manier de geplande ondersteuning gaat uitvoeren. Om tenslotte na verloop van tijd terug te kijken naar het rendement van de geleverde inspanningen. Daarmee is de cirkel weer rond en wordt eventueel een vervolgtraject ingezet."

Effectievere onderwijstijd

Het opstellen van een draaiboek voor planmatig handelen is vaak een 'ontwikkeldocument'. Bijstellingen dienen dan ook regelmatig en op basis van opgedane ervaringen plaats te vinden: voortschrijdend inzicht. Uit evaluatiegesprekken is inmiddels gebleken, dat er door deze werkwijze behalve een aantal verbeterpunten flink wat winstpunten te boeken zijn, vindt Marlous Amse. "Over het algemeen ervaren docenten en mentoren dat je op deze manier veel overzichtelijker kunt werken en dat je als docent een veel duidelijker beeld hebt van je leerlingen. Bovendien vinden zij dat ze nu gedwongen worden beter na te denken over je eigen handelen als docent en dat de leerlingbesprekingen veel minder vrijblijvend zijn. En last but not least: met de toename van overzichtelijk en gestructureerd handelen is de onderwijstijd is veel efficiënter en effectiever geworden."

Wie meer wil weten over planmatig handelen, het opstellen van draaiboeken en werken met handelingsplannen kan contact opnemen met Marlous Amse van KPC Groep, tel. 073 – 6247 247, e-mail: m.amse@kpcgroep.nl